

Kroniek Sint Agatha

Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven | Klooster Sint Agatha

Ten Geleide

Het zomernummer van de Kroniek gaat vooral over het werk van collectiespecialisten. Kloosterarchivarissen en kloosterbibliothecarissen tracht(t)en erfgoedcollecties steeds beter toegankelijk te maken.

HARTELIJK DANK!

Op onze oproep in de vorige Kroniek om een bijdrage te doneren aan een crowdfundingactie voor het herstel van de kloostertuin hebben velen van u gehoor gegeven. De bijdragen die werden overgemaakt via crowdfundingvoordenatuur.nl en onze bankrekening bedroegen samen ruim € 15.000. De provincie Noord-Brabant voegt daar € 5.000 aan toe. Het tuinteam is hier ontzettend blij mee. We informeren u zeker nog hoe het bijeengebrachte bedrag concreet zal worden ingezet, maar nu alvast: heel hartelijk dank voor alle gulle bijdragen! Het raakt ons dat zo velen de oude kloostertuin een warm hart toedragen.

INLEIDING OP INLEIDINGEN

‘Waarom werd het algemeen bestuur van de paters in 1890 naar Duitsland verplaatst?’ ‘Waar vind ik de beste informatie over de geschiedenis van de orde of congregatie?’ ‘Wanneer is het missiearchief precies naar Nederland gekomen?’ ‘Hielden deze zusters dagboeken bij, en is het mogelijk die in te zien?’ Kloosterarchieven roepen veel vragen op. De unieke en vaak veelbewogen geschiedenis van orden en congregaties is terug te zien in hun archieven, die elk een eigen handleiding hebben en de nietsvermoedende bezoeker - en archivaris! - soms doen duizelen.

Het Erfgoedcentrum voor Nederlands Kloosterleven bevat een schat aan informatie over vrijwel alle

De kapstok van het tuinteam

deelnemende orden en congregaties, maar die informatie is niet altijd even gemakkelijk te vinden. Documenten, boeken, tijdschriften en objecten zijn veilig opgeborgen in de bibliotheek, het archief, de voorwerpcollectie en in digitale bestanden; om een volledig beeld te krijgen, moet je weten waar je moet zoeken. Om onze archieven en overige collecties beter toegankelijk te maken, werk ik sinds eind vorig jaar aan nieuwe inleidingen op de archiefinventarissen.

Waar de huidige inleidingen slechts kort de ontstaansgeschiedenis van de kloostergemeenschap en de samenstelling van het archief beschrijven, zullen

de nieuwe inleidingen systematisch en uitvoerig informatie in kaart brengen over de archiefvormer, de totstandkoming van het archief, de inhoud van het archief, overige bronnen en de toegankelijkheid ervan. Hoe uitvoerig? Bij informatie over de archiefvormer zijn bijvoorbeeld gegevens over de stichting, ontwikkeling in Nederland, verspreiding wereldwijd, werkzaamheden, bestuursvorm, oversten, samenwerkingsverbanden, belangrijkste huizen, opleiding en vorming, regel, kleding en spiritualiteit te vinden. Deze informatie wordt gegroepeerd per onderwerp en is relatief bondig. De lezer wordt zoveel mogelijk verder verwezen naar relevante bronnen, in archief, bibliotheek of elders.

Met de nieuwe inleidingen willen we niet alleen de bezoeker van dienst zijn, maar ook de eigenaren van de archieven en medewerkers van het Erfgoedcentrum. Elke kloostergemeenschap is uniek, zowel in spiritualiteit als bestuursvorm, en elk archief is weer anders. Zelfs de archivariissen weten niet altijd hoe een archief precies is opgebouwd, hoe het ook alweer zat met de rechtspersoon van een bepaalde organisatie, of waar de ledenlijsten zich bevinden in het archief. Straks is dergelijke informatie direct beschikbaar. Dit vergemakkelijkt ook kloostergemeenschapoverstijgend onderzoek.

Het bij elkaar sprokkelen van de informatie is tijdrovend, maar bovenal interessant werk. Waar ik me in mijn werkzaamheden voorheen met individuele stukken en afzonderlijke organisaties bezighield, zijn nu de grote lijnen en het overzicht van belang. Hierbij maak ik dankbaar gebruik van eerdere geschiedschrijving en initiatieven op het gebied van kloosterlijk erfgoed, zoals het repertorium van Nederlandse zendings- en missiearchieven van het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, en de enquête over archiefopbouw die vanuit het Erfgoedcentrum in 2016 aan de deelnemende orden en congregaties is verzonden. Desondanks heb ik toch al enkele kloostergemeenschappen moeten benaderen met vragen of onduidelijkheden. Er wordt de laatste jaren wat af geïnventariseerd op het gebied van kloosterlijk erfgoed, en het is begrijpelijk als men zo nu en dan horendol wordt van alle verzoeken om informatie. Ik wil alle kloosterarchivariissen en andere betrokkenen dan ook danken voor hun welwillendheid en geduld.

Ondanks mijn ervaring in Sint Agatha, doet de rijkdom van de collecties me wederom versteld staan. Ik hoop dat de nieuwe inleidingen eer doen aan de veel-

zijdigheid van kloosterlijk erfgoed en een handvat bieden aan verdere initiatieven op dit gebied. > *Marleen Reichgelt*

UIT DE COLLECTIE

Op 5 januari 2015 werd het grote en rijke archief van de paters Kapucijnen uit Den Bosch naar Sint Agatha gebracht. Daarna volgden geregeld aanvullingen, ook uit de missieprocuur in Tilburg. Op 1 augustus a.s. gaat het Bossche klooster definitief over in handen van de Franciscanen. Dat betekende in de afgelopen maanden leegruimen van het gebouw en spullen overbrengen naar elders. Het Kapucijnenmuseum van broeder Marcianus (Cor Verhoeven) is in zijn geheel vanuit de kelder in Den Bosch naar Rome verhuisd, naar het Museo dei Cappuccini. Begin juni werden nog enkele verhuisdozen naar het Erfgoedcentrum gebracht, gevuld met restanten van alles en nog wat. Niet alles komt in aanmerking om bewaard te blijven, maar zeker wel een houten kistje van 41 cm lang, 33 cm breed en 9 cm hoog. Wie het deksel er vanaf schuift, ziet drie rijen met honderden flinterdunne cataloguskaartjes. Gelukkig was er bij het kistje een notitie met uitleg, waaruit bleek dat het gaat om een deel (de letters M-P) van de werkcatalogus. Op elk kaartje staat een summiere boekbeschrijving, een volgnummer en een rubrieknummer aan de hand van de Dewey onderwerpsclassificatie. Ook werd genoteerd voor welke kloosterbibliotheken - elk klooster had een nummer - van dit boek cataloguskaartjes gemaakt moest worden. Daarna werd een tweede werkfiche getikt met een uitgebreide titelbeschrijving en opgave van het totaal aantal kaartjes dat nodig was; in principe twee afdrucken per klooster, een voor de alfabetische en een voor de systematische catalogus. Daar kwam dan nog bij de afdruk voor de overkoepelende provinciecatalogus.

Werkcatalogus

Kloosterbibliotheek Kapucijnen

Vervolgens werd het benodigde aantal definitieve cataloguskaartjes op de eigen pers gedrukt en verspreid.

Dit houten kistje zal bewaard blijven omdat het getuigt van een uitstekend bibliotheekstelsel bij de Kapucijnen, waarvoor vanaf 1937 pater Theobald van Etten ofmcap (1909-1998) verantwoordelijk was. Hij zorgde ervoor dat alle Kapucijnenbibliotheek volgens hetzelfde systeem geordend werden en dat er, dankzij de overkoepelende provinciecatalogus, overzicht was welk boek waar aanwezig was. Die overkoepelende catalogus - in 1970 uitgegroeid tot 110.000 titels - stond ook ter beschikking aan niet-Kapucijnen. Toen P.C. Molhuysen, bibliothecaris van de Koninklijke Bibliotheek, eind jaren dertig vond dat er te weinig catholica in de Nederlandse Centrale Catalogus waren opgenomen, vroeg hij de titels van de provinciecatalogus van de Kapucijnen te mogen toevoegen aan de NCC. Hetzelfde gebeurde met de provinciecatalogus van de Franciscanen. Daarmee kreeg de indrukwekkende boekenrijkdom van de navolgers van Franciscus ook buiten de kloosters bekendheid. > Otto S. Lankhorst

KWARTAALJOURNAAL

- ▶ Van 9 tot 11 april nam Otto Lankhorst in München deel aan de jaarlijkse studiedagen van AGOA, het samenwerkingsverband van Duitse kloosterarchivarissen.
- ▶ Op 10 april vergaderden Ad Leys en Marga Arendsen in Den Bosch met medewerkers van de KNR over de mogelijkheid van een tentoonstelling en activiteiten rond de vele erfgoedprojecten van religieuze instituten in de afgelopen decennia.
- ▶ Op 11 april was er bezoek van Kim Christiaens, de nieuwe directeur van het KADOC (Leuven), vergezeld door Hans Krabbendam, de directeur van het KDC (Nijmegen).

- ▶ Op 12 en 24 april, 7 mei en 13 juni waren er bijeenkomsten over de toekomst van de kloosters in Noord-Brabant, in verschillende samenstellingen, deels op initiatief van provincie Noord-Brabant en KNR.
- ▶ Op 16 april vond halfjaarlijks overleg plaats met de staf van het KDC.
- ▶ Op 20 april brachten de Dominicanessen van Bethanie vanuit Thorn voorwerpen en aanvullingen op hun archief.
- ▶ Op 21 april overleed onverwachts Josephine Hermans, echtgenote van onze oud-collega Caspar van den Berg.
- ▶ Op 23 april was het eerste stafoverleg over de tentoonstelling die in 2019 en 2020 gehouden zal worden over erfgoedprojecten van kloostergemeenschappen.
- ▶ Op 23 april was Chris Dols in Utrecht op de Maliebaan aanwezig bij het overleg van vertegenwoordigers van bisdomsarchieven.
- ▶ Op 24 april vergaderden afvaardigingen van Stichting Sint Aegten, provinciaal en generaal bestuur van de Kruissheren over de mogelijkheid van verhuizing van het generaal bestuur van de orde vanuit Rome naar Sint Agatha.
- ▶ Op 24 april beviel collega Gaby Heusschen van een gezonde dochter: Lena.
- ▶ Op 24 april was Otto Lankhorst aanwezig bij de halfjaarlijkse bijeenkomst van de Vereniging voor het Theologisch Bibliothecariaat, in het International Baptist Theological Seminary in Amsterdam.
- ▶ Op zondag 29 april was de opening van het zomerseizoen met een swingend concert door het koor van de Afrikaanse gemeenschap Charles Lwanga uit Den Haag en bijdragen van Witte Zusters en Witte Paters.
- ▶ Op 30 april vond het eerste overleg plaats over de activiteiten in 2021 bij gelegenheid van het 650-jarig bestaan van Klooster Sint Agatha.
- ▶ Op 7 mei en 21 juni vonden bouwvergaderingen plaats voor verbouw van de zuidvleugel.

Schilderbeurt Erfgoedcentrum

Aankomst archief Assumptionisten

- ▶ Op 8 mei startte de schilder met een wekenlange herstelactie en schilderbeurt van de ramen van het Erfgoedcentrum. Dezelfde dag werkte Jorien Waanders van De Ree Archiefsystemen in het Erfgoedcentrum aan het beheer van de database.
- ▶ Van 10 t/m 13 mei nam Klooster Sint Agatha deel aan een kerkenpad rond het voetveer Zeldenrust.
- ▶ Op onder andere 15 mei en 22 juni waren er bijeenkomsten met tuinteam en deskundigen over het onderhoud en herstel van de kloostertuin.
- ▶ Op 15 mei presenteerde de accountant haar bevindingen bij de jaarrekeningen over 2017.
- ▶ Op 20 mei nam Klooster Sint Agatha deel aan het jaarlijkse 'Platteland rondje'. Thera Rasing gaf die dag een lezing over de betekenis van missie voor vrouwen en meisjes in Afrika.
- ▶ Op 2 en 3 juni nam het klooster deel aan de internationale open tuin dagen onder de noemer *Tot ziens in de tuin!*
- ▶ Op 5 juni brachten de Minderbroeders Kapucijnen een aantal voorwerpen en archiefstukken.
- ▶ Op 5 juni was er overleg met de paters Assumptionisten over het overbrengen van belangrijke aanvullingen op hun archief naar het Erfgoedcentrum. Op 26 juni vond de verhuizing vanuit Boxtel plaats.

- ▶ Op 19 juni was er bezoek van twee medewerkers van de Koninklijke Bibliotheek in verband met de deelname van het Erfgoedcentrum aan het Meta-morfoze project.
- ▶ In het tweede kwartaal werden 260 bezoekers rondgeleid, waaronder: Firapeel, Vereniging voor Mediëvistiek; de gemeenschap van de Dominicanen in Huissen; zusters Franciscanessen van Dongen; Vrienden van Museum Meermanno; Philippijnse paters van de Missionarissen van het H. Hart; Missionarissen van Scheut; zusters Franciscanessen van Veghel. Op eigen gelegenheid bezochten ca. 1.200 mensen bezoekerscentrum en tentoonstelling van het Erfgoedcentrum. De studiezaal trok 61 onderzoekers en er kwamen 120 vragen per email binnen. Inmiddels heeft de Facebookpagina van het Erfgoedcentrum 325 volgers.

AGENDA

Op 9 en 30 september en op 21 oktober worden lezingen gegeven bij de tentoonstelling. Voor meer informatie zie: www.kloostersintagatha.nl

Colofon

Deze kroniek wordt uitgegeven door de stichtingen Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven en Sint Aegten
ISSN: 2210-5719

Redactie: M. Arendsen, G. Heusschen, O. Lankhorst

Adres: Kroniek Sint Agatha
Kloosterlaan 24, 5435 XD St. Agatha
Tel. 0485 - 31 10 07

E-mail: info@erfgoedkloosterleven.nl

Website: www.erfgoedkloosterleven.nl
www.kloostersintagatha.nl

Vormgeving: Vormweijjs, Nijmegen

Rondleiding Firapeel